

**Kirkemøtekomiteens merknader
og Kirkemøtets vedtak**

Ordning for nominasjon og tilsetting av biskoper

Kirkemøtekomiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn og vil komme med følgende merknader

Generelt

1. Når kirken overtar tilsetting av biskoper, er dette en historisk endring av stor betydning. Biskopens ansvar og myndighet er gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning å ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere (Tjenesteordning for biskoper § 1). Biskopene i Den norske kirke er viktige symbolbærere i samfunnet.
2. Komiteen legger vekt på at den nye ordningen for nominasjon og tilsetting skal bidra til at mangfoldet i kirken kan representeres i Bispemøtet.
3. Reglene for nominasjon og tilsetting av biskop vedtas under forutsetning av at Stortinget vedtar de foreslåtte grunnlovsendringene og vedtar endringer i kirkeloven om tilsetting av biskoper. Komiteen har gjennomgått departementets forslag til lovvedtak, Prop. 71 L (2011-2012), som forelå etter at Kirkemøtets saksdokumenter var sendt ut. Proposisjon 71 L (2011-2012) behandles i Stortinget i løpet av vårsesjonen 2012. Den inneholder forslag til nødvendige endringer i kirkeloven for å overføre tilsetting av biskoper til kirkelige organer. Lovforslaget følger opp Kirkemøtets hørings svar fra 9. april 2011 (sak KM 10/11).
4. Kirkemøtets vedtak av nye regler for nominasjon og tilsetting av biskop, må forholde seg til Prop. 71 L (2011-2012). Dette er en del av kirkeforliket på Stortinget 10. april 2008. Kirkeforliket endret forutsetningene som Kirkemøtets forrige vedtak om nominasjon og tilsetting av biskop bygget på (sak KM 09/07).
5. Kirkemøtet gjorde i sak KM 09/07 vedtak om å tilsette biskoper etter en valgordning. Komiteen tar til etterretning at en slik ordning ikke kan realiseres uten ved særlov, så lenge biskopene fortsatt skal være statstjenestemenn. Departementet ser ikke tilstrekkelig grunn til å gå inn for dette, da det ville innebære et vesentlig brudd med de grunnleggende prinsippene for tilsetting etter tjenestemannsloven.
6. Komiteen ser at når staten overfører til Kirkerådet å tilsette biskoper, kan dette på sikt påvirke relasjonen mellom Kirkerådet og biskopene. Komiteen mener dette må avklares og tydeliggjøres.

7. Kirkemøtet foretar derfor i denne omgang kun en revisjon av dagens regler, tilpasset endringene i Grunnloven og kirkeloven. I merknad til nytt fjerde ledd i § 25 i kirkeloven (Prop. 71 L (2011-2012), s. 41) framholder regjeringen at Kirkerådets tilsettingsmyndighet av biskop ikke kan delegeres. Kirkemøtet viser til at regjeringen i avsnitt 5.1.3 i proposisjonen, fremhever at det kan fastsettes særlige ”regler for utpeking av biskop i, eller i medhold av, kirkeloven.” Komiteen mener at Kirkemøtet må gis nødvendig hjemmel til å kunne fastsette eventuelle endringer, også når det gjelder et demokratisk forankret, sentralt tilsettingsorgan.

8. Kirkemøtet har tidligere uttalt at arbeidsgiveransvaret for prestetjenesten må overdras til kirken. Det blir da nødvendig å gjennomgå ordningen på nytt. Det vil være naturlig å gjøre større endringer. Komiteen har diskutert følgende forhold, uten å ha trukket konklusjoner om framtidige løsninger:

- a) Særskilt, sentralt tilsettingsorgan
- b) Valgordning (jf sak KM 09/07)
- c) Utlysning
- d) Åremål

9. Særskilt, sentralt tilsettingsorgan

Kirkemøtet har tidligere gått inn for at myndigheten til å utpeke biskoper må legges til organ som har sin basis i kirkelige valg (sak KM 09/07). Med utgangspunkt i kirkeforlikets forutsetning om at biskoper fortsatt skal være statstjenestemenn, gikk Kirkemøtet i 2011 inn for at myndigheten til å tilsette biskoper skulle legges til Kirkerådet. Dette er fulgt opp i regjeringens proposisjon til Stortinget våren 2012 (Prop. 71 L, 2011-2012). Kirkemøtet vektla bispetjenestens helhetskirkelige ansvar og forpliktelse til å ivareta kirkens enhet.

Med hensyn til relasjonen mellom Kirkerådet og biskopene (jf merknad 6) har komiteen drøftet alternativt tilsettingsorgan. Det vil også kunne styrke den regionale representasjonen i tilsettingsorganet. Mandat for et slikt tilsettingsorgan kan i tilfelle vedtas av Kirkemøtet. Komiteen mener dette spørsmålet kan tas opp igjen etter at en har vunnet noen års erfaringer med den ordningen som vedtas nå.

10. Prøvetid

Tjenestemannsloven § 8 regulerer prøvetid. Komiteen mener at det ikke er aktuelt å følge denne ordningen for biskoper.

Kommentar til reglene

11. Nominasjon - supplerende nominasjon

Kirkemøtet 2007 ønsket en nominasjonsordning bygd på delvis nominasjon i bispedømmerådene og mulighet for supplerende nominasjon. Komiteen har endret forslaget om 5-7 nominerte fra bispedømmerådet til 5, og går inn for at også avstemninger som kun gir 3 eller 4 nominerte er gyldige. Dette er begrunnet i erfaringer fra tidligere nominasjoner.

Supplerende nominasjon styrker muligheten til å sikre et bredt tilfang av kandidater. Komiteen mener det skal være 100 stemmeberettigede fra kategoriene a, b og/eller c i § 3 bak en supplerende nominasjon. Også supplerende kandidater må på forhånd ha samtykket til å la seg nominere.

De som stemmer vil være bundet til å stemme på de nominerte. Hensikten er å utvikle en løsning hvor de som stemmer, kun stemmer på forespurte kandidater. Komiteen mener at det senere kan være aktuelt å vurdere et øvre antall kandidater ved supplerende nominasjon.

12. Nasjonale stemmer

Komiteen har vurdert om proster og professorer fortsatt bør ha stemmerett, og holder fast ved dette ut fra hensyn til teologisk kompetanse og nasjonal medvirkning. Dette bør imidlertid kunne vurderes på nytt senere.

13. Stemmerett for professorer og praktikumsrektor/-ledere

Grunnet endringer i stillingsbetegnelser ved de praktisk-teologiske seminarene, foreslår komiteen en endret formulering i § 3. e). Ny formulering regulerer at det kun er professorer i teologiske fag ved de teologiske fakultetene som gis stemmerett. Videre endres bestemmelsen til å gi stemmerett til *lederne* ved de praktisk-teologiske

utdanningene; Det teologiske Menighetsfakultet, Det praktisk-teologiske seminar (PTS), Misjonshøgskolen og Kirkelig utdanningssenter i Nord, KUN. Dette innebærer en utvidelse ved at også KUN gis en stemme.

14. Rådgivende avstemning – vekting av stemmer

Det foreslås endringer som berører opptellingen av stemmer fra den rådgivende avstemningen. Det foreslås å innføre vekting av stemmene på to måter i samsvar med vedtak i Kirkemøtet 2003 og 2007:

- a. Vekting mellom ulike grupper stemmeberettigede.
- b. Vekting av 1, 2. og 3. stemmer.

Kirkemøtet i 2003 (sak KM 10/03) ønsket å differensiere vektingen av første, andre og tredje stemmer. Kirkemøtet foreslo da å vekte henholdsvis 1, 2. og 3. stemmer med 1, 2/3 og 1/3. Dette er tatt inn i forslag til regelverk § 5, tredje ledd. Dette kan drøftes ved senere revisjoner. Komiteen mener at en slik vekting forutsetter at de stemmeberettigede må stemme på tre kandidater i prioritert rekkefølge.

15. Biskopenes uttalelser

Ordningen med begrunnet uttalelse fra biskopene foreslås videreført. Komiteen vil understreke at biskopenes begrunnelser unntas offentlighet og behandles som dokumenter i ordinære personalsaker.

16. Uttalelse fra det aktuelle bispedømmeråd

Når Kirkerådet blir tilsettingsinstans, faller bestemmelsen om at Kirkerådet avgir uttalelse bort. Det foreslås at det aktuelle bispedømmerådet i stedet gis anledning til å uttale seg etter at den rådgivende avstemningen er gjennomført. Dette vil styrke det regionale leddet og bispedømmerådets rolle i prosessen.

Komiteen har vurdert spørsmålet om også bispedømmerådene skal gi begrunnet uttalelse, men har kommet til å ikke anbefale dette.

17. Nominasjon og tilsetting av preses (ledende biskop)

Kirkemøtet gikk i 2009 (sak KM 08/09) inn for benevnelsen ledende biskop. Regler for bispemøtet, fastsatt i kgl. res. 6. juni 1997 (sist endret 17. desember 2010) fastsetter preses som benevnelse.

Ordning for utnevning av preses er i det vesentlige foreslått videreført i vedlagte forslag til regler. Endringen som foreslås er at biskopene skal nominere *inntil* 3 kandidater.

Dette for det tilfellet at ikke flere enn 1 eller 2 personer er villige til å la seg nominere. Begrepet embete er også byttet ut med stilling, siden preses ikke lenger skal utnevnes i kirkelig statsråd.

Komiteen mener at begge kjønn bør være representert ved nominasjonen.

I høringen om å opprette et 12. bispeembete la Bispemøtet i brev av 23. november 2009 vekt på at preses tradisjonelt har vært en tillitsvalgt for biskopene; møteleder, kollegieleder og talsperson. ”De som etter gjeldende ordning utnevnes til biskoper, har vært igjennom en omfattende prosedyre som er bredt, demokratisk forankret.

Bispemøtet anbefaler nå at det er de tjenestegjørende biskoper som er valgbare til et nytt embete som preses. Om nominasjon til preseembetet i fremtiden bare skal begrenses til tjenestegjørende biskoper, er imidlertid blant de spørsmål som må utredes videre.”

Kirkemøtet gikk i 2009 også inn for at ledende biskop skulle nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper (sak KM 08/09). Dette vedtaket gjaldt en overgangsperiode mens utnevninger fremdeles skjer i kirkelig statsråd. Komiteen mener dette må utredes og fastsettes før neste nominasjon og tilsetting av preses.

18. Tilstedeværelse for tjenestemannsorganisasjoner ved tilsetting

Ved tilsetting av prester i bispedømmerådene tiltrer tjenestemannsorganisasjonene bispedømmerådene med møte- og talerett i tilsettingssaker (jf Personalreglement for prester i Den norske kirke § 10 pkt 6). Komiteen finner ikke å foreslå dette ved tilsetting av biskop, med henvisning til Prop. 71 L (2011-2012 avsnitt 5.1.3) om at særlige hensyn gjør seg gjeldende ved tilsetting av biskoper.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet viser til sin høringsuttalelse til Kirkeforliket – konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen i stortingsperioden 2009-2013 i sak KM 10/11. Under forutsetning av at tilsettingsmyndigheten for biskoper overføres fra statsråd til et kirkelig organ, mener Kirkemøtet at tilsettingsmyndighet for biskop bør legges til Kirkerådet.
2. Under forutsetning av at tilsettingsmyndigheten for biskoper overføres til Kirkerådet, fastsetter Kirkemøtet vedlagte Regler om nominasjon mv. ved tilsetting av biskop. Reglene trer i kraft fra den dag tilsettingsmyndigheten overføres.
3. Under forutsetning av at tilsettingsmyndigheten for biskoper overføres til Kirkerådet, mener Kirkemøtet at beslutninger om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon, avskjed og klage vedrørende biskop treffes av Kirkerådet, i henhold til tjenestemannsloven § 17.
4. Dersom saken krever særlig rask avgjørelse, mener Kirkemøtet at vedtak om suspensjon eller overføring til annen tjeneste treffes av preses, Kirkerådets leder og nestleder i fellesskap.
5. Kirkemøtet forutsetter at nødvendige endringer i Personalreglement for prester som følge av overføring av tilsettingsmyndighet blir forhandlet i tråd med reglementet § 22.

6. Kirkemøtet ser at overføringen av tilsettingsmyndigheten til Kirkerådet gjør det nødvendig å avklare bispetjenestens forhold til kirkens sentrale rådsstruktur, og ber Kirkerådet ta initiativ til dette i samarbeid med Bispemøtet.
7. I det videre arbeid med kirkeordningen bør det skje en fullstendig gjennomgang av regelverket for nominasjon og tilsetting av biskoper, der også alternativer for utpeking av biskoper vurderes:
 - Bruk av eget sentralt tilsettingsorgan
 - Valgordning, (jf sak KM 09/07)
 - Utlysning
 - Åremål
8. Kirkemøtet viser til at regjeringen i Prop. 71 L (2011-2012), avsnitt 5.1.3, fremhever at det kan fastsettes særlige ”regler for utpeking av biskop i, eller i medhold av, kirkeloven.” Kirkemøtet forutsetter at hjemmel for fremtidige justeringer av disse reglene, herunder fastsetting av tilsettingsmyndighet, gis Kirkemøtet i medhold av kirkeloven.

Regler om nominasjon mv. ved tilsetting av biskoper

§ 1. Ved ledighet i en bispestilling i Den norske kirke underretter Kirkerådet vedkommende bispedømmeråd om at det innen fastsatt frist kan nominere 5 personer som bispedømmerådet anser skikket til å bli tilsatt som ny biskop. Gyldig vedtak om nominasjon skal omfatte begge kjønn. De som nomineres må oppfylle kvalifikasjonskravene for tilsetting som menighetsprest.

§ 2. Bispedømmerådet skal før det gjør vedtak om nominasjon avholde et forberedende møte, og på det grunnlag gi kandidater som vurderes nominert anledning til å uttale seg om de ønsker å motta nominasjon.

Nominasjonen foregår på den måten at de enkelte medlemmer, etter at rådslagningen har funnet sted, avgir stemme på tre kandidater. De fem kandidatene som har fått flest stemmer, er nominert. Ved stemmelikhet for femte kandidat, avgjøres nominasjonen av denne kandidaten ved ny stemmegivning. Ved fortsatt stemmelikhet for femte kandidat foretas loddtrekning. Dersom det er avgitt stemme på til sammen tre eller fire kandidater blir kun disse blir nominert.

Dersom avstemningen ikke har ledet fram til gyldig vedtak, foretas ny rådslagning og ny avstemning.

Vedtak kan ikke gjøres uten at samtlige av rådets medlemmer (eventuelt varamedlemmer) er til stede i møtet. Møtet holdes for lukkede dører. Rådslagningen er hemmelig. Nominasjonen, eventuelt vedtak om ikke å nominere, innføres i bispedømmerådets forhandlingsprotokoll. De personer som blir nominert, nevnes i alfabetisk orden. Samtlige medlemmer underskriver protokollen hvorav en utskrift straks sendes Kirkerådet sammen med sentrale biografiske opplysninger om hver av de nominerte kandidatene.

Kirkerådet gir en frist for å stille alternative kandidater til bispedømmerådets nominasjon. Minst 100 stemmeberettigede fra kategoriene a, b og/eller c i § 3, fra minimum tre forskjellige prostier, kan gå sammen om å stille kandidater. Menighetsrådsmedlemmer inngår enkeltvis i antallet stemmeberettigede som kan stille kandidater.

Alternative kandidater må være forespurt og villige til å bli nominert. Kirkerådet kontrollerer at reglene for supplerende nominasjon er fulgt, og at kandidatene oppfyller de formelle kvalifikasjonskravene.

§ 3. Kirkerådet sender underretning om de som er nominert etter § 2, til de stemmeberettigede med oppfordring om innen en frist å gi stemme til de tre personer som de anser mest skikket til å bli tilsatt som biskop. Gyldig stemme må inneholde tre navn i prioritert rekkefølge.

Underretningen skal inneholde de nominertes navn i alfabetisk rekkefølge og sentrale biografiske opplysninger om hver av kandidatene. Det skal opplyses om at forslaget er bindende for de stemmeberettigede.

Følgende er stemmeberettiget:

- a) menighetsrådene i vedkommende bispedømme,
- b) prester i offentlig kirkelig stilling i vedkommende bispedømme,
- c) vigslede kateketer, diakoner og kantorer i offentlig kirkelig stilling i vedkommende bispedømme,
- d) prostene i de øvrige bispedømmer,
- e) professorer i teologiske fag ved de teologiske fakultetene og ledere av praktisk-teologiske utdanninger ved Det praktisk-teologiske seminar (PTS), Det teologiske Menighetsfakultet, Misjonshøgskolen og Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN). Stemmeberettigede er de som er medlemmer av Den norske kirke.

I tvilstilfeller treffes avgjørelse om stemmerett av Kirkerådet. Avgjørelsen kan ikke påklages til departementet.

§ 4. Avstemningen i menighetsrådet foregår ved vanlig flertallsvotering, der det først voteres over hvem som skal føres opp som nr 1, dernest voteres over hvem som skal føres opp som nr 2 og til sist voteres over hvem som skal føres opp som nr 3.

Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne regnes den for valgt som har fått flest stemmer. Det kan før ny stemmegivning gjøres vedtak om at det bare skal stemmes på to eller flere av dem som ved første stemmegivning har fått det høyeste stemmetall. Er valget fremdeles uavgjort fordi flere har fått like mange stemmer, treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

Det kan kreves skriftlig avstemning (jf. Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet § 7.5).

Resultatet av avstemningen med opplysning om stemmetall eller i tilfelle vedtak om at erklæring ikke blir avgitt, føres inn i møteboken. Bekreftet utskrift av møteboken sendes inn til Kirkerådet innen utløpet av den frist som er satt.

Stemmegivningen i menighetsrådet er hemmelig. Prester, kateketer, diakoner og kantorer som er stemmeberettiget etter § 3, deltar ikke i stemmegivningen.

§ 5. Når fristen for innsending av stemmer etter § 3 er utløpt, foretar Kirkerådet opptelling og offentliggjør utfallet.

I opptellingen teller stemmer fra menighetsrådene 1/3 (§ 3, a), prester og andre i

vigslede stillinger i det aktuelle bispedømme 1/3 (§ 3, b og c) og nasjonale stemmer 1/3 (§ 3, d og e).

Førstestemmer gis vekting lik 1, andrestemmer lik 2/3 og tredjestemmer lik 1/3.

§ 6. Kirkerådet sender melding om utfallet av avstemningen samtidig til det aktuelle bispedømmerådet og biskopene med anmodning om innen en frist å uttale seg om hvem av de tre kandidatene som totalt har fått flest stemmer, de anser mest skikket til å bli utnevnt. Biskopene grunngir sin uttalelse.

Kirkerådet tilsetter en av de tre kandidatene som totalt har fått flest stemmer. Ved tilsetting kreves alminnelig flertall.

§ 7. Ved ledighet i stillingen som preses i Bispemøtet underretter Kirkerådet Bispemøtet om at det innen en frist skal nomineres inntil tre av de tjenestegjørende biskopene til den ledige stillingen.

Bispemøtet forelegger de nominerte for bispedømmerådene og stemmeberettigede tilsatte og menighetsråd i Nidaros domprosti med oppfordring om innen en frist å gi stemme til de nominerte i prioritert rekkefølge. Bispemøtet foretar deretter en prioritering av de nominerte og oversender dette til Kirkerådet innen den frist som fastsettes. Det skal ikke gis begrunnelser for prioriteringene.

Kirkerådet tilsetter en av de tre kandidatene ut fra det kirkelige votum gitt i den forutgående prosess. Ved tilsetting kreves alminnelig flertall.

§ 8. Kirkerådet kan gi nærmere regler til utfylling av bestemmelsene i dette regelverket.